

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Dnro 3922/03/2017
18.1.2018

LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

VIITE Lausuntopyyntönne 22.12.2017, STM/4070/2017, STM100:00/2017

LAUSUNTOPYYNTÖNNE

Pyysitte tietosuojavaltuutetulta lausuntoa sosiaali- ja terveysministeriössä valmistelusta hallituksen esityksestä eduskunnalle. Ehdotetut muutokset ovat seurausta tulotietojärjestelmästä annetusta laista ja siihen liittyvistä muutoksista. Esityksen tavoitteena on kerätä ja välittää tulotietoja mahdollisimman reaaliaikaisesti sekä yksinkertaistaa palkkatietojen ilmoittamiseen liittyviä menettelyjä ja velvoitteita. Ehdotus koskee pääasiassa tulotietojärjestelmän käyttöön ottamisesta aiheutuvien muutoksien tekemistä työeläke- sekä työtaturma- ja ammattitautilainsäädäntöön.

Hallitus on antanut eduskunnalle ehdotuksen laiksi tulotietojärjestelmästä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 134/2017 vp). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tulotietojärjestelmästä. Ehdotetussa laissa säädettäisiin työnantajia ja muita suorituksen maksajia sekä tiedon käyttäjiä palvelevasta valtakunnallisesta tulotietojärjestelmästä. Siinä säädettäisiin myös velvollisuudesta käyttää tulotietojärjestelmää lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tulotietojen ja muihin niihin liittyvien tietojen antamiseen. Lakia sovellettaisiin maksettuja etuuksia koskeviin tietoihin 2019 alusta ja etuustietoihin vuoden 2020 alusta. Vuoden 2019 alusta tietoja käyttäisivät Verohallinto, eläkelaitokset, Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos sekä Työttömyysvakuutusrahasto. Muut tahot ryhtyisivät käyttämään tulorekisterin tietoja vuoden 2020 alusta.

Esityksen tavoitteena on tehdä tulotietojärjestelmän käyttöönottoon liittyvät välttämättömät muutokset työeläkelainsäädäntöön sekä työtaturma- ja ammattitautilainsäädäntöön. Lisäksi tässä esityksessä ehdotettuihin muutoksiin liittyvät ja tietosuojasetuksen soveltamisalaan kuuluvat henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset tarkistetaan tietosuojasetuksen mukaisiksi.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihe	Sähköposti ja kotisivut
PL 800 00521 Helsinki	Ratapihantie 9 6. kerros	029 56 66700	tietosuoja@om.fi http://www.tietosuoja.fi

Neuvonta

029 56 16670

ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00

pe 9:00-12:00

Tietosuojavaltuutetun lausunto

Yleistä henkilötietojen käsittelystä säätämisestä

Suomen perustuslaki

Perustuslain (731/1999) 10 § turvaa yksityisyyden suojan perusoikeutena jokaiselle. Pykälän mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on esimerkiksi lausunnoissaan PeVL 14/1998 vp ja 13/2016 vp todennut, että tämän henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin:

- * rekisteröinnin tavoite,
- * rekisteröitävien henkilötietojen sisältö,
- * niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä
- * sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla. Perustuslakivaliokunta on todennut lailla säätämisen vaatimuksen ulottuvan myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PEVL 12/2000vp, s.5).

Hallintovaliokunnan, jonka toimialaan henkilötietokysymykset kuuluvat, linjanvedot henkilötietojen käsittelyn sääntelystä vastaavat perustuslakivaliokunnan edellä mainittua kantaa. Tämä käy ilmi muun muassa hallintovaliokunnan lausunnoista HaVL 16 ja 19/1998 vp sekä hallintovaliokunnan mietinnöistä HaVM 25 ja 26/1998 vp.

Perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan edellä mainitut kannanotot henkilötietojen käsittelystä säätämisestä on otettava huomioon myös silloin kun tällaisia säännöksiä on tarkoitus sisällyttää erityislainsäädäntöön ja kun erityislainsäädännön säädöksiä ja niiden mahdollisia tarkistamistarpeita arvioidaan.

Euroopan unionin yleinen tietosuojasetus

Yleinen tietosuojasetus (2016/679; myöhemmin tietosuojasetus) on tullut voimaan 24.5.2016 ja sen soveltaminen alkaa 25.5.2018. Koska sitä ei vielä sovelleta, sen soveltamisesta ei ole muodostunut kansallista tai Euroopan unionin tuomioistuimen käytäntöä. Tietosuojasetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Siten se myös täyttää perustuslakivaliokunnan edellyttämän lailla säätämisen vaatimuksen.

Kansallinen erityislainsäädäntö on mahdollinen niissä tilanteissa, joissa se asetuksessa nimenomaan sallitaan. Kansallisen lainsäädännön tulee myös olla tarpeellinen asetuksen säännösten täydentämiseksi. Siltä osin kuin tietosuojasetuksessa ei ole kansallista liikkumavaraa, sen tekstiä ei voida muotoilla kansallisessa lainsäädännössä uudelleen. Myöskään asetuksen määritelmiä ei voida toistaa kansallisessa lainsäädännössä eikä niitä voida muotoilla uudelleen.

Tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan kansallista liikkumavaraa käytettäessä, kansallinen lainsäädäntö voi sisältää yksityiskohtaisempia säännöksiä asetuksen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi määrittelemällä täsmällisemmin

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihe	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

3/5

tietojenkäsittely- ja muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, kuten:

- yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta;
- käsiteltävien tietojen tyyppiä;
- asianomaisia rekisteröityjä;
- yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa;
- käyttötarkoitussidonnaisuutta;
- säilytysaikoja;
- käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita IX luvussa esitetyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja (eli arkaluonteisia henkilötietoja) käsiteltäessä on lisäksi jonkun 9 artiklan 2 kohdan vaatimuksista täytyttävä. Moni tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn oikeuttavista kohdista edellyttää, että kansallisessa lainsäädännössä on säädetty asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Terveystietojen osalta on otettava huomioon myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 4 kohta, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön lisäehtoja, mukaan lukien rajoituksia, jotka koskevat geneettisten tietojen, biometristen tietojen tai terveystietojen käsittelyä.

Rekisteröidyn oikeuksista on säädetty kattavasti yleisen tietosuoja-asetuksen III luvun 12–22 artikloissa. Jäsenvaltiot eivät voi säätää muista rekisteröidyn oikeuksista kansallisen liikkumavaran puitteissa. Mikäli rekisteröidyn oikeuksista on tarkoitus poiketa, on otettava huomioon, että mahdollisuus rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia on yhteydessä henkilötietojen käsittelytarkoitukseen. Rekisteröidyn oikeuksia on mahdollista rajoittaa tietosuoja-asetuksen 23 artiklan sallimissa rajoissa.

Tietosuoja-asetuksen 89 artiklan mukaan tietyistä rekisteröidyn oikeuksista on mahdollista poiketa käsiteltäessä henkilötietoja tieteellistä ja historiallista tutkimusta tai tilastointitarkoitusta taikka yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten. Poikkeaminen edellyttää, että kansallisessa lainsäädännössä on säädetty asianmukaisista suojatoimista.

Tietosuoja-asetuksessa on säilytetty henkilötietodirektiivin ja henkilötietolain mukainen periaate käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan (b) alakohdan mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa myöhemmin käsitellä näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Jos kansallisella lailla poiketaan käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta, on esitystä tarkasteltava siitä suhteesta, muodostaako se demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeussuhteisen toimenpiteen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kappaleen 50 mukaan kaikissa tapauksissa olisi varmistettava, että sovelletaan tässä asetuksessa vahvistettuja periaatteita ja varmistettava erityisesti, että rekisteröidylle ilmoitetaan näistä muista tarkoituksista ja hänen oikeuksis-

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihe	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

taan, kuten oikeudesta vastustaa henkilötietojen käsittelyä. Tietosuoja-asetuksen 41 resitaalin mukaisesti henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön tulee olla selkeää, täsmällistä ja ennakoitavaa.

Tietosuojavaltuutetun kyseistä esitystä koskevat kommentit

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että kyseessä olevien lakiehdotusten perusteluista ilmenee, millä tavoin ja miltä osin yleinen tietosuoja-asetus on huomioitu tulorekisterin käyttöön-otosta seuraavien henkilötietojen käsittelyä koskevien muutosehdotusten yhteydessä. Samalla kertaa on ollut lausuntokierroksella myös toinen, mm. kyseessä olevien lakien muuttamista koskeva hallituksen esitysluonnos, joka koskee esitystä sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttamiseksi tietosuoja-asetuksen johdosta (STM:n lausuntopyyntö 13.12.2017, STM/3551/2017, STM090:00/2017). Viimeksi mainitun lakiesityksen yhteydessä tietosuoja-asetuksen vaatimuksia on käsitelty laajemmin ja mm. arvioitu henkilötietojen käsittelyperusteita. Esitän seuraavaksi pykäläkohtaisia kommenttejani toimivaltaani kuuluvilta osin nyt käsiteltävänä olevasta ehdotuksesta.

Työntekijäin eläkelain 199 §

Eläketurvakeskuksen oikeus saada tietoja valvontaa varten

Pykälässä säädettäisiin Eläketurvakeskuksen oikeudesta yhdistää ja käsitellä sen säännöksen nojalla saamia tietoja. Pykälän mukaan yhdistettyjä tietoja ei saa luovuttaa edelleen. Säännöksen perusteluissa on kuitenkin todettu seuraavasti ”Koska Eläketurvakeskuksen havaitsemat työeläkevakuuttamisen puutteet korjataan ja vakuutetaan eläkelaitoksen toimesta, luovutetaan ne verohallinnolta saadut tiedot, jotka johtavat vakuuttamisen korjauksiin, eläkelaitokselle.”

Tietosuojavaltuutettu kiinnittää huomiota siihen, että edellä mainittu säännös ja sen perustelut näyttäisivät olevan yhdistettyjen tietojen edelleen luovuttamisen osalta ristiriidassa keskenään. Pykälän sanamuodon perusteella vaikuttaa siltä, että yhdistettyjä tietoja ei saisi luovuttaa millekään taholle. Jos tiedot kuitenkin voidaan luovuttaa eläkelaitoksille jonkun muun pykälän nojalla, niin se olisi hyvä pykälän perusteluissa kertoa.

Kyseisessä säännöksessä oikeutetaan Eläketurvakeskus saamaan Verohallinnolta tiedot joukkotietoina, vaikka se ei olisi yksilöinyt valvontakäsittelyyn otettavia suorituksen maksajia. Onko sana ”joukkotietona” tai ”joukkotietoina” jossain määritelty tai pitäisikö se määritellä? Jos sitä ei ole määritelty, niin sen sisältö jää tällaisenaan epämääräiseksi. Tietosuojavaltuutettu ehdottaa kohdan ja muiden vastaavien ehdotusten täsmentämistä tältä osin ainakin perusteluissa.

Tarkoitetaanko ”joukkotietoina saamisella” kenties samaa kuin jo kumotussa henkilörekisterilaissa (471/1987) ”massaluovutuksella”, joka oli määritelty sen 2 §:n 8 kohdassa seuraavasti: ”massaluovutuksella koko henkilörekisterin tai suurehkoa määrää rekisteröityjä koskevien henkilötietojen luovuttamista ja henkilötietojen luovuttamista automaattiseen tietojenkäsittelyyn soveltuvassa muodossa tai siten, että luovutuksensaaja voi käyttää henkilörekisteriä teknisen

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihe	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

Tietosuojavaltuutettu

Reijo Aarnio

Ylitarkastaja

Marita Höök

Tietosuojavaltuutetun toimivalta

Henkilötietolain (523/1999) 38 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutettu antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoo henkilötietojen käsittelyä tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi ja käyttää päätösvaltaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Henkilötietolain 40 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on edistettävä hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä ohjein ja neuvoin pyrittävä siihen, ettei lainvastaista menettelyä jatketa tai uusita. Tarvittaessa tietosuojavaltuutetun on saatettava asia tietosuojalautakunnan päätettäväksi taikka ilmoitettava syyteeseen panoa varten.

Henkilötietolain 40 §:n 2 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on ratkaistava asia, jonka rekisteröity on saattanut 28 ja 29 §:n nojalla hänen käsiteltäväkseen. Tietosuojavaltuutettu voi antaa rekisterinpitäjälle määräyksen rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta tai tiedon korjaamisesta.

Henkilötietolain 41 §:n 1 momentin mukaan asianomaisen viranomaisen on varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi valmisteltaessa lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia uudistuksia, jotka koskevat henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamista henkilötietojen käsittelyssä. Saman pykälän 2 momentin mukaan syyttäjän on ennen tämän lain vastaista menettelyä koskevan syyteen nostamista kuultava tietosuojavaltuutettua. Tuomioistuimen on tällaista asiaa käsitellessään varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800 00521 Helsinki	Ratapihantie 9 6. kerros	029 56 66700	tietosuoja@om.fi http://www.tietosuoja.fi